

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat esiopetuksessa, perhepäivähoidossa, päiväkodissa ja yhtenäiskoulussa

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta 15.06.2023 § 61
262/01.00.00/2023

Valmistelija

sivistysjohtaja petri.kakonen@karkola.fi puh. 044-770 2130

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) (myöhemmin tasa-arvolaki) tuli voimaan Suomessa vuoden 1987 alussa. Tasa-arvolain tarkoitus on edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa, estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä.

Tasa-arvolaki edellyttää muun muassa, että miehille ja naisille järjestetään samanlaiset mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen. Opetuksen, tutkimuksen ja oppiaineistojen pitää tukea lain tarkoituksen toteutumista. Sukupuolten tasa-arvoa edistetään kasvatuksessa, koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen ja kaikki lapset, oppilaat ja opiskelijat yksilöinä kohdaten.

Laki velvoittaa oppilaitoksia laatimaan toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman. Varhaiskasvatuksessa toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun velvoite astui voimaan 1.6.2023. Tasa-arvosuunnitelman prosessin täytyy olla käynnissä 1.6.2023 alkaen. Yhdenvertaisuussuunnitelmalla on siirtymäaika, ja suunnitelman on oltava valmiina 1.6.2025.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) tarkoitus on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan kaikkien ihmisten samanarvoisuutta riippumatta heidän iästään, kansalaisuudesta, kielestä, uskonnosta tai vakaumuksesta, mielipiteestä, vammasta, terveydentilasta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Suomessa yhdenvertaisuuslaissa edistetään yhdenvertaisuutta ja ehkäistään syrjintää perustuen näihin ihmisen ominaisuuksiin. Sekä tasa-arvo että yhdenvertaisuus ovat perusoikeuksia ja tarkoittavat samaa asiaa: syrjimättömyyttä ja tasavertaisia mahdollisuuksia ihmisen eri ominaisuuksista huolimatta.

Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjän menettelyä on pidettävä syrjintänä, jos järjestäjä on laiminlyönyt ryhtymisen käytettävissään oleviin toimiin lapsen, oppilaan tai opiskelijan häirinnän poistamiseksi. Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjät ovat velvollisia huolehtimaan siitä, että häirintään puututaan kasvatuksen ja koulutuksen toiminnassa ja heidän järjestämissä tilaisuuksissa.

Koulutuksen järjestäjän on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa saada koulutusta ja yleisesti tarjolla olevia palveluita. Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki täydentävät toisiaan.

- Tasa-arvosuunnitelma ja muut toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi

Tasa-arvolain mukaan varhaiskasvatuksen toimipaikka ja oppilaitos on velvollinen laatimaan toimintansa kehittämiseen tähtäävän tasa-arvosuunnitelman eli toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman. Toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma on työkalu, joka tukee sukupuolten tasa-arvon edistämistä varhaiskasvatuksen toimipaikkojen ja oppilaitosten toiminnassa. Varhaiskasvatuksessa toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma on päiväkodeissa toimipaikkakohtainen. Perhepäivähoidossa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa tehdään yhteinen suunnitelma, joka on varhaiskasvatuksen järjestäjän vastuulla.

- Toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman laadinta

Tasa-arvolaki määrää, että suunnitelma on tehtävä vuosittain tai vähintään kolmen vuoden välein.

Tasa-arvolaki edellyttää, että tasa-arvosuunnitelma tehdään yhteistyössä henkilöstön, lasten tai oppilaiden ja opiskelijoiden kanssa. Suunnitelmissa edellytetään alkutilanteen kartoittamista.

- Mitä toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu sisältää

Tasa-arvolain mukaan tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää

1. Selvityksen varhaiskasvatuksen toimipaikan tai toimipaikkojen tai oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta
2. Tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi
3. Arvion aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää tasa-arvon toteutumiseen opiskelijavalinnoissa, opetusta järjestettäessä ja opintosuorituksia arvioitaessa sekä toimenpiteisiin, joilla pyritään seksuaalisen ja sukupuolisen häirinnän sekä sukupuolen perusteella tapahtuvan syrjinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Varhaiskasvatuksessa erityistä huomiota tulee lain mukaan kiinnittää vuorovaikutukseen, ohjaukseen, lasten osallisuuteen, käytettäviin materiaaleihin ja huoltajien kohtaamiseen sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

- Yhdenvertaisuussuunnitelma ja muut toimenpiteet yhdenvertaisuuden edistämiseksi

Yhdenvertaisuuslain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjät tai varhaiskasvatuksen toimipaikat ja oppilaitokset ovat velvollisia laatimaan yhdenvertaisuussuunnitelman. Yhdenvertaisuussuunnitelma on yhdenvertaisuuden edistämisen työkalu, joka tukee yhdenvertaisuuden edistämistä varhaiskasvatuksen toimipaikkojen ja oppilaitosten toiminnassa. Varhaiskasvatuksessa toiminnallinen yhdenvertaisuussuunnitelma on päiväkodeissa toimipaikkakohtainen.

Perhepäivähoidossa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa tehdään yhteinen suunnitelma, joka on varhaiskasvatuksen järjestäjän vastuulla.

- Varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa tulee laatia yhdenvertaisuussuunnitelma

Lainmuutoksen jälkeen velvoite yhdenvertaisuussuunnitelman laatimisesta koskee varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja toimipaikkoja sekä kaikkia koulutusta järjestäviä oppilaitoksia.

Yhdenvertaisuussuunnitelma voi olla erillinen asiakirja, yhdistyä tasa-arvossuunnitelman kanssa tai sisältyä liitteenä johonkin muuhun asiakirjaan, esimerkiksi paikalliseen opetussuunnitelmaan.

- Toiminnallisen yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen

Yhdenvertaisuuden toteutumisen arvioinnin tulokset ja edistämisen toimenpiteet tulee kirjata yhdenvertaisuussuunnitelmaan ja ne on uudistettava määräajoin. Laki ei määritä päivitystiheyttä, mutta esimerkiksi kolme vuotta on sopiva aika uudelle arvioinnille yhdenvertaisuuden tilanteesta ja tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksista.

Yhdenvertaisuuslaki edellyttää, että varhaiskasvatuksen toimipaikalla sekä oppilaitoksella on aina suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden lisäämiseksi. Lisäksi laki edellyttää, että yhdenvertaisuussuunnitelma tehdään yhteistyössä henkilöstön, lasten tai oppilaiden ja opiskelijoiden sekä huoltajien kanssa. Suunnitelmassa edellytetään alkutilanteen kartoittamista.

- Mitä toiminnallinen yhdenvertaisuussuunnittelu sisältää?

Yhdenvertaisuuslain mukaan varhaiskasvatuksen toimipaikalla tai oppilaitoksella on oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Suunnitelman avulla

- arvioidaan, miten toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu toiminnassa
- ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.

Edistämistoimenpiteiden on oltava tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia niin, että varhaiskasvatuksen toimipaikan tai oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet on otettu huomioon.

Esittelijä

sivistysjohtaja Petri Käkönen

Päätösehdotus

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta päättää hyväksyä esiopetuksen, perhepäivähoidon, päiväkodin ja yhtenäiskoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ja määrää ne käyttöön otettaviksi 1.8.2023 alkaen.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin muutoksitta.

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimus

